

บทที่ ๔

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาตามทัศนะ Werner S. Landecker (๑๙๖๓ : ๒๑๔ - ๒๔) ซึ่งได้พิจารณาเกณฑ์ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นออกเป็น ๓ ประเภทคือ

ประเภทที่ ๑ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างสถานภาพของชนชั้น (Class-Status Consciousness)

ประเภทที่ ๒ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างลำดับชั้นทางสังคม (Class-Structure Consciousness)

ประเภทที่ ๓ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ของชนชั้น (Class-Interest Consciousness)

ผู้วิจัยจึงนำข้อความหมายของแต่ละประเภทมาสร้างเป็นข้อคำถามชนิดเปิดและปิดในแบบสอบถาม เพื่อให้บัณฑิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งหมดเฉพาะผู้ที่เข้าฟังคำบรรยายในช่วงปลายสัปดาห์ของ เดือนกันยายนตอบแบบสอบถามอยู่ในห้องบรรยายเท่านั้น โดยคัดแบบสอบถามเสียในกรณีผู้ตอบไม่พยายามตอบข้อถามต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ หรือในกรณีไม่ตอบในข้อคำถามข้อ ๒๓ ซึ่งเป็นข้อคำถามในอันที่จะทราบการระบุชั้นของตนเองในฐานะเป็นนิสิต หรือในกรณีเขียนตอบแบบสอบถามนอกห้องบรรยาย จึงเหลือจำนวนแบบสอบถามที่ใช้ได้จำนวน ๒๔๐ คน ข้อคำถามในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้จะ เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การพิสูจน์หาข้อเท็จจริงจำแนกเป็นประเภท ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทที่ ๑ : ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างสถานภาพของชนชั้น

ตามทัศนะของ Landecker ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างสถานภาพของชนชั้น หมายถึงการรับรู้ว่าตนเองอยู่ในชั้นใดทางสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกจงรักภักดีสร้างความสามัคคีเหนียวแน่นภายในชั้น จากความหมายข้างต้นผู้วิจัยจึงได้สร้างดัชนีการรับรู้ของนิสิตว่า ตนเองอยู่ในชั้นใดทางสังคม โดยดัดแปลงแนวความคิดของ Landecker กล่าวคือ (ดูแบบสอบถามข้อ ๒๓ ในภาคผนวก)

ข้อคำถามการประเมินตนเองของนิสิตในฐานะเป็นนิสิตจะระบุตนเองอยู่ในชั้นใดทางสังคม และตัวนิสิตเองคิดว่าบุคคลอื่นประเมินตัวเขาในฐานะเป็นนิสิตจัดอยู่ในชั้นใดในสังคม จะเป็นข้อคำถามที่ให้คำตอบคือ

กรณีที่ ๑ การตีความว่านิสิตมีความสอดคล้องในสถานภาพนั้นชั้นกับนิสิตประเมินตนเองในฐานะนิสิตว่าอยู่ในชั้นสูงหรือชั้นกลางค่อนข้างสูง (H) ตรงกับที่นิสิตคิดว่าผู้อื่นประเมินฐานะความเป็นนิสิตของตนอยู่ในชั้นสูง หรือชั้นกลางค่อนข้างสูง (H) ถือว่ามีความสอดคล้องในสถานภาพทางชั้นสูง ด้วยย่อแทนข้อความนี้ว่า "HH"

กรณีที่ ๒ นอกจากนี้นิสิตสามารถประเมินตนเองในฐานะนิสิตว่าอยู่ในชั้นต่ำหรือชั้นกลางค่อนข้างต่ำ (L) ตรงกับที่นิสิตคิดว่าผู้อื่นประเมินฐานะความเป็นนิสิตของตนอยู่ในชั้นต่ำหรือชั้นกลางค่อนข้างต่ำ (L) ถือว่ามีความสอดคล้องในสถานภาพทางชั้นต่ำ ด้วยย่อแทนข้อความนี้ว่า "LL"

กรณีที่ ๓ สำหรับนิสิตบางคน (ส่วนน้อย) ไม่สามารถระบุหรือประเมินตนเองว่าอยู่ในชั้นกลางค่อนข้างไปทางสูงหรือต่ำ ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ในแบบสอบถาม นิสิตพวกนี้กล่าวนี้จะเขียนลงในแบบสอบถามเพิ่มเติมว่าจัดอยู่ในชั้นปานกลาง (.) ผู้วิจัยจึงต้องกำหนดการตีความเพิ่มขึ้นว่า หากนิสิตผู้ประเมินตนเองในฐานะนิสิตว่าอยู่ในชั้นปานกลาง (M) ตรงกับที่นิสิตคิดว่าผู้อื่นประเมินฐานะความเป็นนิสิตของตนอยู่ในชั้นปานกลาง (M) ถือว่ามีความสอดคล้องในสถานภาพทางชั้นปานกลาง ด้วยย่อแทนข้อความนี้ว่า "MM"

กรณีที่ ๔ นิสิตผู้ประเมินตนเองในฐานะนิสิตอยู่ในชั้นสูง (H) หรือปานกลาง (M) แต่นิสิตคิดว่าผู้อื่นประเมินฐานะของนิสิตอยู่ในชั้นต่ำ (L) แล้วจะเป็นลักษณะของความไม่สอดคล้องในสถานการณ์เกิดขึ้น ซึ่งใช้สัญลักษณ์ "H, M vs. L"

กรณีที่ ๕ นิสิตผู้ประเมินตนเองในฐานะนิสิตอยู่ในชั้นต่ำ (L) หรือปานกลาง (M) แต่นิสิตคิดว่าคนอื่นประเมินฐานะของนิสิตอยู่ในชั้นสูง (H) การประเมินดังกล่าวนี้เรียกว่านิสิตไม่มีความสอดคล้องในสถานการณ์เช่นกัน ใช้สัญลักษณ์ "L, M vs. H"

ในการทำวิจัยครั้งนี้ปรากฏการณ์ของนิสิตในลักษณะที่มีความสอดคล้องในกรณีที่ ๓ และไม่มีความสอดคล้องในกรณีที่ ๔ นั้น มีจำนวนน้อยมาก ๑ - ๒ คน ผู้วิจัยจึงตัดบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ ออก ฉะนั้นการทำวิจัยครั้งนี้จึงมีประชากรตัวอย่างของนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓ กลุ่มศึกษา เลือกตามลักษณะกลุ่มนิสิตผู้มีความสอดคล้องในสถานการณ์ตามกรณีที่ ๑ และ ๒ กล่าวคือ กลุ่มนิสิตที่มีแนวคิด "HH" และ "LL" โดยมีจำนวนคน ๑๕๑ คน และ ๔๑ คน ตามลำดับ และลักษณะกลุ่มนิสิตที่ไม่มีความสอดคล้องในสถานการณ์ตามกรณีที่ ๕ หรือกลุ่มนิสิตผู้มีความคิด "L, M vs. H" ซึ่งมีจำนวนคน ๕๔ คน

ในจำนวนนิสิตตัวอย่างทั้งหมด ๒๕๐ คน ซึ่งแบ่งเป็น ๓ กลุ่มดังกล่าวนี้จะมีลักษณะของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างสถานการณ์ของชนชั้นจากการประเมินตนเองว่าตนในฐานะนิสิตอยู่ในชั้นใด และมีแนวความคิดว่าผู้อื่นประเมินตนว่าอยู่ในชั้นใด ตามทฤษฎีของการมองตัวตน (Self-Conception) เกี่ยวกับการระบุชนชั้น ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าองค์ประกอบส่วนแรกของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นของนิสิตมีอยู่แล้วในระดับที่แสดงว่าสามารถระบุชั้นในการประเมินตนเอง ผู้วิจัยจึงดำเนินการหาองค์ประกอบในชั้นต่อไปคือ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างลำดับชั้นทางสังคมและความสำนึกในความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์

ประเภทที่ ๒ ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างลำดับชั้นทางสังคม

จากทัศนะของ Landecker ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างลำดับชั้นทางสังคม หมายถึงความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างทางชนชั้น ซึ่งจะนำไปสู่อารมณ์และความรู้สึก การอ้างถึง

สิทธิและการพร้อมที่จะเผชิญกับอุปสรรคทางชนชั้นนั้น แนวความคิดของ Landecker มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวความคิดของ J.C. Manis และ B.N. Meltzer (๑๙๖๓ : ๑๗๗ - ๑๘๔) ในส่วนหนึ่งของข้อความหมายของคำว่า ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น และการรับรู้และเข้าใจในเกณฑ์การกำหนดชั้นทางเศรษฐกิจ

ตามการตีความหมายข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างข้อคำถามต่อนิสิตฯ เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้ (แบบสอบถามข้อ ๔๓ - ๔๕ ในภาคผนวก)

๑. นิสิตผู้มีความสอดคล้องและผู้ไม่มีความสอดคล้องในสถานภาพ มีความรู้สึกและเข้าใจคำว่า "ชนชั้น" อย่างไร โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

เกณฑ์ที่ ๑ ในสังคมที่กลุ่มคนมีความแตกต่างและเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจ เป็นสำคัญ

เกณฑ์ที่ ๒ ในสังคมที่กลุ่มคนมีความแตกต่างกันทาง เกียรติภูมิ โอกาสชีวิต แบบแผนชีวิต บทบาทและหน้าที่ สิทธิ เป็นสำคัญ

เกณฑ์ที่ ๓ ในสังคมที่กลุ่มคนมีความไม่เท่าเทียมในสิทธิ เสรีภาพทางการ เข้าร่วมในการปกครอง และการเมือง เป็นสำคัญ

๒. ในเรื่องความคิดเห็นของนิสิต เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างชนชั้นมีในสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันหรือไม่ และถ้ามองเห็นความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมไทย นิสิตมีความเห็นว่าลำดับความสำคัญของตัวกำหนดความแตกต่างระหว่างชนชั้นคืออะไร

๓. ในเรื่องเกี่ยวกับการจำแนกชนิดของชนชั้น (สังคมไทยมีการจำแนกชนิดเป็น ๒ ชั้น หรือ ๓ ชั้น หรือมากกว่านี้) นิสิตผู้มีความสอดคล้องและนิสิตผู้ไม่มีความสอดคล้องในสถานภาพได้ให้ข้อคำตอบ เกี่ยวกับการจำแนกชนิดของชนชั้นในสังคมไทยออก เป็นกี่ชั้น

ประเภทที่ ๓ ความสำนึกในความแตกต่างในผลประโยชน์ทางชนชั้น

Landecker ได้ให้ความหมายความสำนึกในความแตกต่างในผลประโยชน์ทางชนชั้นว่า

เป็นลักษณะของการรับรู้และความเข้าใจในการระบุถึงผลประโยชน์ของบุคคลในชั้นนั้น ๆ อันนำไปสู่ความรู้สึกการเป็นศัตรูกับชั้นอื่น ๆ ส่วน Manis และ Meltzer ได้ให้ความหมาย ๕ ประการเกี่ยวกับความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น แต่ ๒ ประการได้กล่าวไว้แล้วภายใต้หัวข้อความสำนึกในความแตกต่างระหว่างลำดับชั้นทางสังคม ในที่นี้จึงขอกกล่าว ๓ ประการหลัง ซึ่งมีความเกี่ยวพันในความหมายของความสำนึกในความแตกต่างในผลประโยชน์ทางชั้นชน กล่าวคือการรับรู้และเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในรูปของความ เป็นศัตรู การรับรู้และเข้าใจในความผูกพันและสร้างความสามัคคีอย่างเหนียวแน่นภายในชั้น และการรับรู้และเข้าใจในการเกิดระบบชนชั้น อันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงกับแนวความคิดในผลงานวิจัยของ O. Glantz (๑๙๕๘ : ๓๗๕ - ๘๓) ผลงานวิจัยของ John C. Leggett (๑๙๖๓ : ๑๗๑ - ๗๖) และผลงานวิจัยของ A. Torges (๑๙๗๑ : ๒๒๘ - ๔๓) ซึ่งเน้นความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นที่ออกมาในรูปการเข้าร่วมในผลประโยชน์ทางการเมือง ประกอบกับผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาของ A. Oberschall (๑๙๗๓ : ๑๘๕) ซึ่งเน้นผลสมบูรณ์ของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น คือความพร้อมที่จะใช้วิถีทางทางการเมืองนำไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันของผลประโยชน์ทางชั้น นอกจากนี้ในขณะที่ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม (๒๕๑๘) สถานการณ์ในตอนนั้นนิสิตนักศึกษากำลังมีบทบาททางการเมืองการปกครองอยู่มาก และมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวเสมอ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างข้อคำถามในความสำนึกในความแตกต่างระหว่างผลประโยชน์ทางชนชั้น ซึ่งแสดงถึงทัศนะของนิสิตที่มีต่อปัญหาของสังคมไทย และทัศนะในการแสดงออกต่อปัญหานั้น ในสถานการณ์ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๑๘ อันมีแนวความคิดในทางการเมืองการปกครองรวมอยู่ด้วย (ดังปรากฏในแบบสอบถามข้อที่ ๔๐ - ๔๒ และข้อที่ ๔๖ - ๔๘ ในภาคผนวก) พอสรุปได้ดังนี้

๑. นิสิตผู้มีความสอดคล้องและผู้ไม่มีความสอดคล้องในสถานภาพ มีทัศนะการแสดงออกต่อจุดหมายปลายทางชีวิต วิธีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายนั้น และวิธีทางแก้ไขปัญหาและเผชิญอุปสรรคการนำไปสู่ความสำเร็จในจุดหมายปลายทางชีวิตอย่างไร

๒. นิสิตผู้มีความสอดคล้องและผู้ไม่มีความสอดคล้องในสถานภาพ มีทัศนะต่อความสนใจเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์ในสังคมไทย รวมถึงตลอดถึงความสนใจและการมีส่วนร่วมรับรู้ในปัญหาสำคัญของสังคม ซึ่งได้แก่ปัญหาความเป็นอธิปไตยของชาติ ปัญหาความยากจนของชาวไร่ ชาวนา และ

กรรมกร รวมตลอดถึงปัญหาการปฏิรูปที่ดิน (ซึ่งให้แบบสอบถามแยกเป็นปัญหาอีกปัญหาหนึ่ง แต่เนื่องจาก มีนิสิตหลายท่านให้ร่วมไว้ในปัญหาความยากจน เมื่อนำมาวิเคราะห์จึงรวมเข้าไว้ในปัญหาความยากจน ดังกล่าว) ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และปัญหาความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม

๓. สำหรับข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจากเหตุการณ์ตั้งแต่ปี พ. ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีผู้ก่อเหตุการณ์อ้างว่ามีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมตลอดถึงเป็นปัญหาของการรื้อถอนสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งนิสิตมีทัศนคติในการแสดงออกต่อปัญหาเกี่ยวกับการนัดหยุดงานของกรรมกร ปัญหาเหตุการณ์การประท้วงของ "ไทยการ์ด" กรณีการเผาหมู่บ้านนาทราย จังหวัดหนองคาย และหมู่บ้านหินกอง จังหวัดนครพนม กรณีเหตุการณ์ฝูงชนกลุ่มหนึ่งบุกเข้าพังมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ การต่อต้านรัฐบาลกรณีผู้นำชาวนา ชาวไร่ ถูกฆ่าตายหลายสิบคน และกรณีการจับกุมผู้นำชาวนาและนักศึกษาจำนวน ๔ คน ที่จังหวัดลำพูน การเข้าร่วมเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ การพิจารณาเข้าร่วมในพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง และความสนใจในการฟังการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในรัฐสภา ปี ๒๕๑๘ อย่างไร

สำหรับปัญหาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในระยะนั้น เป็นปัญหาที่มีผู้สนใจอยู่ทั่วไป ฉะนั้นนิสิตจึงสมควรที่จะต้องสนใจ มีทัศนคติ มีความรอบรู้ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่านิสิตมีความรู้สึกที่จะมีส่วนร่วมในสังคม และแนวความคิดในส่วนของการให้เหตุผล และวิธีแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสถานการณ์มีแนวโน้มสร้างทัศนคติที่จะนำไปสู่ความสำนึกในผลประโยชน์ทางชนชั้นหรือไม่ นอกจากนี้แนวทัศนคติเกี่ยวกับผลประโยชน์ต่าง ๆ ทางด้านชนชั้นในสังคมไทย และการแก้ปัญหาสังคม ซึ่งเป็นข้อคำถามในตอนที่ ๒ ของแบบสอบถาม (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ช่วยชี้แนวความคิดทางทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างในลำดับชั้น และผลประโยชน์ให้ชัดเจนขึ้นด้วย จะมีเกณฑ์การกำหนดการพิจารณาทัศนคติดังกล่าวในหัวข้อต่อไป

๔. เกณฑ์การพิจารณาระดับการ เกิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นมีดังตารางต่อไปนี้ :

การกำหนดเกณฑ์

เกณฑ์การ กำหนดความ สำนึกในความ แตกต่าง ระหว่างชนชั้น	การกำหนดระดับใน เกณฑ์การพิจารณาความสำนึกในความแตกต่างทางชนชั้น		
	ความสำนึกในความ แตกต่างระหว่างชน ชั้น	ความตระหนักใน ความแตกต่าง ระหว่างชนชั้น	การรับรู้ในการระบุนั้น ทางสังคม
๑. สามารถระบุ ตนเองว่าอยู่ใน ชั้นใดให้สอดคล้อง กับการที่ตนคิดว่า ตนเองอยู่ในชั้นใด	มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อความชัดเจนใน การระบุตนเองว่าอยู่ ในชั้นนั้น ๆ อย่างแท้ จริง (Class in itself) และสร้าง ความรู้สึกสามัคคีเหนียว แน่น	ไม่มีความจำเป็นต้อง สอดคล้องเสมอไป อาจจะบรู้อย่างไม่สอด คล้องได้ เนื่องจาก ยังไม่เกิดความกระ จำงชัดเป็นที่แน่นอน	ไม่มีความจำเป็นต้อง สอดคล้องกัน แต่รับรู้ ในการระบุนั้นทางสังคม ได้
๒. สามารถรับรู้ และเข้าใจใน ความหมายของ ชั้นและความแตก ต่างที่เน้นตัวกำ หนดทางเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดชั้น โดยแบ่งเป็น ๒ ชั้นเท่านั้น คือสูง กับต่ำ	มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ตามแนวคิดของทฤษฎี มาร์กซอันจะเป็นเครื่อง ชี้ความกระจำงชัดของ ความแตกต่าง และอาจ ถึงสิทธิและเผชิญอุปสรรค ทางชั้นชน	ไม่มีความจำเป็นต้อง ยอมรับและเข้าใจ เช่น เกณฑ์นี้เสมอไป	ไม่ระบุคำตอบหรือไม่ ทราบ
๓. สามารถสร้าง ความตระหนักใน ความแตกต่างซึ่ง เป็นมโนภาพที่ชุม ชนยอมรับ (folk conception) และมีความสัมพันธ์ ต่อความแตกต่าง ในเรื่องต่าง ๆ และโอกาสชีวิตใน ความรู้ที่ว่าด้วย ความเสมอภาค และความไม่เสมอ ภาค แนวความคิด อันเป็นคุณธรรมซึ่ง สามารถจำแนกได้ ว่าอะไรคือความ ถูกต้องและไม่ถูก	มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องรับรู้แต่ไม่ยอมรับ ที่จะให้เกิดขึ้นและมีอยู่	มีการรับรู้และยอมรับว่า เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง ได้	ไม่ระบุคำตอบ หรือไม่ ทราบ

การกำหนด เกณฑ์ (ต่อ)

เกณฑ์การกำหนดความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้น	การกำหนดระดับในเกณฑ์การพิจารณาความสำคัญในความแตกต่างทางชนชั้น		
	ความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้น	ความตระหนักในความแตกต่างระหว่างชนชั้น	การรับรู้ในการระบุนั้นทางสังคม
ต้อง อะไรที่ ต้องยินยอม เพื่อ ยอมรับและไม่ ยินยอมที่จะยอม รับอะไร เป็น ความยุติธรรม และอติธรรม			
๔. สามารถที่จะนำ มโนภาพที่ชุมชนยอมรับ ในความแตกต่าง เปลี่ยนไปสู่ความ ตระหนักที่มีเหตุผล สามารถระบุผล ประโยชน์ของชั้นตน โดยตระหนักและ ปฏิเสธที่จะยอมรับ ในการมีผลประโยชน์ ของชั้นอื่น ๆ เปรียบ เสมือน เป็น สิ่งที่ผิดกฎหมาย	มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเกิดความสำนึกใน ความแตกต่างที่ชัดเจน ทางชั้น และเป็นตัว เร่งความสำนึกในความ แตกต่างให้เกิดความสุก งอมในความ รู้สึก เป็น ศัตรูกับชั้นอื่น ๆ ใน ระดับต่อไป	ไม่จำเป็น เพราะถือว่า ต่างฝ่ายต่างมีประโยชน์ ซึ่งกันและกัน และ สามารถอยู่ร่วมกัน โดย แบ่งผลประโยชน์ระหว่าง กันได้	ไม่ระบุคำตอบ หรือไม่ ทราบ
๕. สามารถตระหนัก ในความแตกต่าง ทางชนชั้นจนนำไป สู่การเป็นศัตรูกับ ชั้นอื่น และตกอยู่ใน ความรู้สึกว่า ตนหรือกลุ่มของตน เป็นเหยื่อที่ได้รับ ความแตกต่างใน ฝ่ายที่เสียเปรียบและ มีความเชื่อและศรัทธา ในหลัก เกณฑ์พื้นฐาน ของมาร์กซ์ เพื่อความ พร้อมที่จะใช้การกระทำ ในทางการเมือง เป็นหนทางไปสู่วัตถุประสงค์ ประสงค์ร่วมกันใน	มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะเป็นความตระหนักที่ นำไปสู่ความสำนึกขั้นสุด ท้ายอันนำไปสู่ผลกระทบ ของการกระทำ เพื่อชั้น ของตน โดยส่วนรวม โดยต้องการขจัดและ ล้มล้างความแตกต่าง ทางชั้นให้หมดไป (Class in itself)	ไม่จำเป็นที่จะนำไปสู่ ถึงขั้นความสำนึกนี้	ไม่ระบุคำตอบ หรือไม่ ทราบ

การกำหนดเกณฑ์ (ต่อ)

การกำหนดระดับใน เกณฑ์การพิจารณาความสำคัญในความแตกต่างทางชนชั้น

เกณฑ์การกำหนด ความสำคัญใน ความแตกต่าง ระหว่างชนชั้น	ความสำคัญในความแตก ต่างระหว่างชนชั้น	ความตระหนักในความ แตกต่างระหว่างชนชั้น	การรับรู้ในการระบุชั้น ทางสังคม
--	---	---	------------------------------------

การจัดและล้ม
ล้างโครงสร้าง
สังคมที่มีความแตก
ต่างให้หมดไป
นอกจากนี้ยังรับรู้
แสดงความคิดเห็น
เห็นและเข้าร่วมใน
เหตุการณ์ที่จะเป็น
ปากเป็นเสียงให้
แก่ฝ่ายที่ตกเป็น
เหยื่อความเสีย
เปรียบ

ขอบเขตและข้อจำกัดในการศึกษา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มประชากรตัวอย่างของนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพียงแห่งเดียวเท่านั้น เพราะเงินทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทนักศึกษาชั้นบัณฑิตของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้อนุมัติให้กับผู้วิจัยมีจำนวนเพียง ๒,๕๐๐ บาท และเวลาศึกษาอยู่ในระยะจำกัด ไม่สามารถที่จะศึกษาโดยใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างจากคณะต่าง ๆ และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศได้ ซึ่งถ้าทำได้ก็จะเป็นการดีแก่ผลงานวิจัยด้านนี้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการศึกษาหาข้อเปรียบเทียบ และปัจจัยแปรผันของเรื่องที่จะศึกษาดังกล่าวต่อกลุ่มประชากรกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งคาดว่าจะให้เนื้อหาอย่างแท้จริงได้ (Known Group)

การสำรวจ และการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาเห็นว่า จะยอมรับในข้อสมมติฐานที่ว่า "ความไม่สอดคล้องในสถานภาพ อาจส่งเสริมความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" หรือไม่ ในกรณีนี้ถ้ามีนิสิตบางส่วนเป็นไปตามข้อสมมติฐานนี้ ข้อสมมติฐานนี้จะใช้ได้ทันที เนื่องจากเงื่อนไขของ Marx กล่าวครอบคลุมทั่วไปในความหมายว่า "ความสอดคล้องในสถานภาพเท่านั้นที่จะก่อให้เกิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" ดังนั้นถ้ามีบุคคลซึ่งในที่นี้หมายถึงนิสิตฯ (เพียงบางคน) มีความไม่สอดคล้องในสถานภาพ แต่เกิดมีความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นขึ้นมา ก็สามารถจะแย้งเงื่อนไขของ Marx ได้แล้ว" ฉะนั้นการทำวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังวิจัยที่เน้นในแง่ความจริงทางตรรกวิทยา มิได้มุ่งหวังวิจัยที่เน้นถึงลักษณะและปริมาณของกลุ่มประชากรตัวอย่างเพื่อหา "Known Group"

ในการสำรวจผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕ จากฝ่ายนิสิตนักศึกษาของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าตั้งแต่ปีที่ ๑ - ปีที่ ๔ มีจำนวนทั้งสิ้น ๗๑๕ คน จำแนกตามสาขาและปีที่ศึกษาดังนี้

สาขา วิชา ปีที่	รัฐศาสตร์	สังคมวิทยา	การปกครอง	ความสัมพันธ์		รวม
				ระหว่าง ประเทศ	ร. ป. ศ.	
๑	๑๖๘	๓๓	-	-	-	๒๐๑
๒	-	๓๑	๔	๔๑	๕๑	๑๙๐
๓	-	๒	๖๒	๒๐	๖๕	๑๔๙
๔	-	๔	๘๑	๒๑	๖๙	๑๓๕
รวม	๑๖๘	๗๐	๒๑๗	๘๒	๑๙๕	๗๑๕

ในตารางข้างต้น นิสิตชั้นปีที่ ๑ สาขาวิชารัฐศาสตร์จะไม่แยกสาขาวิชาที่เรียนเป็นสาขาวิชาปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และรัฐประศาสนศาสตร์ (ร. ป. ศ.)

จากจำนวนนิสิตทั้งหมด ๗๑๕ คน จะสำรวจ (Random) จากนิสิตทุกปี และทุกสาขาที่เข้าเรียนในวิชาบังคับทั้งหมด ซึ่งนิสิตจะต้องเข้าฟังคำบรรยายทุกคน โดยผู้วิจัยกำหนดการแจกแบบสอบถามในระยะปลายเดือนกันยายน ๒๕๑๘ เพื่อพยายามที่จะให้ได้นิสิตเข้าฟังคำบรรยายในวิชาบังคับนั้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และขอเวลาอาจารย์ผู้สอนประมาณ ๑ ชั่วโมง เพื่อให้นิสิตตอบแบบสอบถามในห้องเรียน โดยมีให้นักลับบ้าน วิธีนี้จะช่วยควบคุมว่าคำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม เป็นคำตอบที่นิสิตตอบเองจริง ๆ แบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมดมีจำนวนทั้งสิ้น ๒๕๐ คน ทั้งนี้ได้พิจารณาคัดเลือกตัดแบบสอบถามที่เสียออกในกรณีที่นิสิตบางคนนำแบบสอบถามกลับไปทำที่บ้าน หรือแบบสอบถามที่นิสิตไม่ตอบข้อความต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก หรือนิสิตที่เคยตอบแบบสอบถามทดสอบ (Pretest Questionnaire) มาแล้ว หรือกรณีที่นิสิตไม่ตอบในคำถามที่ระบุความสอดคล้องหรือความไม่สอดคล้องในสถานภาพ เหล่านี้เป็นต้น

ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะเวลาที่กำหนดไว้ข้างล่างนี้ เป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว ซึ่งมีระยะล่าช้ามากเพราะประสบกับอุปสรรค และปัญหาหลายประการ จึงมีการดำเนินการดังนี้

กรกฎาคม

ทำโครงการวิจัยฯ เสนอเพื่อขอรับทุนอุดหนุน การวิจัย สาขาประเภทศึกษาศาสตรบัณฑิต ต่อสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

ตุลาคม ๒๕๑๗

ทำโครงร่างงานวิจัยขึ้น อย่างละเอียด เสนอ เป็นส่วนหนึ่งของรายงานในวิชาจิตวิทยาสังคม

พฤศจิกายน ๒๕๑๗ - กรกฎาคม ๒๕๑๘

ค้นคว้าหนังสือเพื่อสร้างร่างแบบสอบถาม และ เขียนในคานเนื้อหา

กรกฎาคม ๒๕๑๘ - สิงหาคม ๒๕๑๘

ค้นคว้าหนังสือเพื่อทำแบบสอบถาม โดยเฉพาะ

กันยายน ๒๕๑๘

แจกแบบสอบถามให้สถิติตอบ

ตุลาคม ๒๕๑๘ - พฤศจิกายน ๒๕๑๘

จัดทำรหัส ลงรหัส และ Transfer sheets

ธันวาคม ๒๕๑๘ - มิถุนายน ๒๕๑๙

เขียน Program เจาะบัตร และประมวล ข้อมูลด้วยเครื่องจักรกลที่แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ในช่วงนี้พบอุปสรรคต่าง ๆ มาก ซึ่งจะชี้แจง ในรายละเอียดในข้อ ๗ เกี่ยวกับปัญหางานวิจัย ต่อไป)

กรกฎาคม ๒๕๑๙

ตรวจสอบปรับปรุงข้อมูล

สิงหาคม ๒๕๑๔ - มีนาคม ๒๕๒๐

วิเคราะห์ตาราง เขียนเนื้อหา

ประสบการณ์และปัญหาในการวิจัย

ในการศึกษาความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้น ของนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นี้ ผู้วิจัยได้ประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับแบบสอบถาม

ประการที่ ๑ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้นมีจำนวนข้อคำถามมากเกินไป นอกจากนี้ส่วนใหญ่เป็นคำถามเปิด ทำให้เสียเวลาแก่ผู้ตอบและสร้างความเบื่อหน่ายให้แก่ผู้ตอบ ตลอดจนผู้วิจัยต้องใช้เวลามากในการอ่านคำถามและจัดจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อลงรหัสต่อไป

ประการที่ ๒ เนื่องจากแบบสอบถามบางข้อคำถามเป็นชนิดเปิด ซึ่งผู้วิจัยต้องการให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่มีคำถามนำ จึงเป็นผลให้ข้อความตอบของผู้ตอบบางคนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ยากแก่การแบ่งประเภทซึ่งต้องใช้คำตอบที่ชี้แจงกลุ่มให้เห็นชัดเจน (Sharp answers) การแก้ไขคือต้องตัดกลุ่มพวกนี้ออกไป จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยลง

ประการที่ ๓ เวลาการตรวจสอบและทดสอบแบบสอบถามมีน้อย เพราะทำในระหว่างปลายเดือนกันยายน ซึ่งในเดือนตุลาคม เป็น เดือนที่นิสิตสอบและหยุดเทอมไป จึงเร่งรัดทำแบบสอบถามให้เสร็จเพื่อแจกแบบสอบถามให้แก่ นิสิตก่อน เดือนตุลาคม ทำให้แบบสอบถามที่ออกไปมีข้อบกพร่อง

ประการที่ ๔ การออกแบบ "แบบสอบถาม" มิได้ทำร่วมกับนักเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เนื่องจากแบบสอบถามดังกล่าวมีความซับซ้อนในการแยกประเภทจึงต้องใช้คอมพิวเตอร์ช่วย อย่างเช่นในกรณีการแบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็นกลุ่มผู้มีความสอดคล้องและกลุ่มผู้ไม่มีความสอดคล้องในสภาวะภาพ ต้องใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้าช่วย ถ้าใช้เครื่องแยกบัตร (Sorter) จะทำให้บัตร เสียหรือชำรุด เพราะต้องเข้าเครื่องแยกหลายครั้งหลายหน ฉะนั้นเมื่อแบบสอบถามมีแบบไม่สอดคล้องกับภาษาทางคอมพิวเตอร์ การกำหนดรหัสต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องยากลำบาก

ผลที่ได้ออกมาจึงล่าช้า นอกจากนี้ทางแผนกคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังมีได้จัดทำ "Control Card Packets" ทางด้านสังคมไว้ จึงทำให้ต้องสร้างโปรแกรมทางสังคมขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการออกแบบ "แบบสอบถาม" ควรต้องประสานงานกับนักเขียนโปรแกรมด้วย เพื่อความไม่ล่าช้าในการอ่านผลจากข้อมูล

๒. ปัญหาเกี่ยวกับประชากรตัวอย่างและสภาพแวดล้อมในการวิจัย

ในระหว่างช่วงที่แจกแบบสอบถาม เป็นช่วงที่ใกล้สอบ ทำให้นิสิตผู้ที่เป็นประชากรตัวอย่างไม่สนใจเท่าที่ควรในการให้ความร่วมมือ แต่ในขณะเดียวกับเรื่อง "ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับนักคิดทางสังคมนิยม เช่น Marx เป็นต้น กำลังเป็นที่นิยมในขณะนั้นมาก จึงทำให้แบบสอบถามเป็นที่สนใจขึ้นมา กล่าวคือพวกที่ทราบว่าจะให้ออกความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จะให้ความร่วมมือและความสนใจที่จะตอบอย่างจริงจัง โดยให้คำตอบที่แสดงความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ ฉะนั้นข้อมูลที่ได้ถึงแม้จะได้น้อยแต่ก็ได้คำตอบจากผู้สนใจที่จะให้ความคิดความเห็นในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง

การใช้สถิติเพื่อการคำนวณและวิเคราะห์

ข้อมูลของการเสนอข้อเปรียบเทียบของกลุ่มนิสิตผู้มีความคิด "HH", "L, H vs. H" และ "LL" จะใช้อัตราร้อยละเสมอเพื่อสะดวกในการศึกษาและง่ายต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยมีกลุ่มทั้ง ๓ แนวความคิดเป็นตัวกำหนด และมีองค์ประกอบของคำถามที่แสดงลักษณะของความสำนึกในความแตกต่างทางลำดับชั้น และผลประโยชน์ (ทัศนคติในการแสดงออกของนิสิตที่มีต่อสถานการณ์ในสังคมในช่วงปี ๒๕๑๓ - ๑๔) เป็นตัวแปรตาม เพื่อศึกษาว่าความไม่สอดคล้องในสถานภาพและความสอดคล้องในสถานภาพมีผลกระทบต่อความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นหรือไม่

การกำหนดแบบชนิดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นที่นำมาศึกษา

ความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นที่นำมาศึกษาพิจารณาได้จากข้อสมมติฐานที่ว่า "ความไม่สอดคล้องในสถานภาพอาจจะส่งเสริมความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชั้นชนของนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ดังนี้คือ

เนื่องจากตามแนวความคิดของ มาร์กซ ได้กำหนดตัวแปรต้น "ความสอดคล้องในสถานภาพ" เป็นตัวแปรอิสระที่จะส่งเสริมความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้น Rosenberg (๑๙๖๘ : ๙ - ๑๓) เรียกลักษณะความสัมพันธ์ของ ๒ ตัวแปรดังกล่าวว่า ความสัมพันธ์แบบไม่สมมาตร (Asymmetrical Relationship) คือความสอดคล้องในสถานภาพ เป็น เหตุส่งเสริมความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้น และจากข้อสมมติฐานผู้ศึกษาเสนอว่า "ความไม่สอดคล้องในสถานภาพ" ก็อาจมีความสัมพันธ์แบบไม่สมมาตรและเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งเสริมความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้เช่นกัน

อนึ่ง ถ้าแปร "ความสอดคล้องในสถานภาพ" และตัวแปร "ความไม่สอดคล้องในสถานภาพ" มาจากการที่นิสิตระบุในความคิดของตนเองตรงกับที่คนอื่นคิด เช่นเดียวกับตนหรือไม่ ถ้าตรงกันก็แสดงว่ามีความสอดคล้องในสถานภาพ แต่ถ้าไม่ตรงกันก็แสดงว่าไม่มีความสอดคล้องในสถานภาพ ตามแนวความคิดของ มาร์กซ ความสอดคล้องในสถานภาพจะช่วยระบุชี้ชัดว่าตนนั้นอยู่ในชั้นใดของสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันให้มีความสามัคคีเหนียวแน่น เกิดเป็นชั้นหนึ่งของความสำคัญในความแตกต่างระหว่างชนชั้นนั้นคือ ความสำคัญในระดับความแตกต่างระหว่างสถานภาพของชนชั้น และจากข้อคิดในจุดนี้จึงมีข้อคำถามว่า นิสิตแต่ละคนมีความเข้าใจในเกณฑ์การระบุลำดับชั้นได้แค่ไหนเพียงไร จึงจะสร้างความหมายของการแบ่งชั้นตรงกันได้ ผลงานวิจัยของชาวต่างประเทศสามารถสร้างดัชนีวัดลำดับชั้นทางสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานที่นำมาใช้กำหนดตำแหน่งบุคคลให้อยู่ในระบบชนชั้นได้ ๓ วิธีคือ (Krech and Others, 1962:

๑ . Objective Method หมายถึงวิธีที่หาดัชนีอันเป็นองค์ประกอบในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมตามความเป็นจริง เช่นดัชนีในเรื่องรายได้ ประเภทของอาชีพ ระดับการศึกษา และ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นเกณฑ์กำหนดว่าบุคคลจะอยู่ในตำแหน่งใดในระบบชั้นชนนั้น ๆ

๒ . Subjective Method หมายถึงวิธีประเมินชั้นของตนเอง (Self-Perception) ว่าตนเองจัดอยู่ในลำดับชั้นทางสังคมใด ซึ่งวิธีนี้ผู้วิจัยได้ เป็นผู้นำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ โดยจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

๓ . Reputational Method หมายถึงวิธีที่บุคคลประเมินโดยจัดลำดับชั้นให้ กับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนที่ตนรู้จัก และคนอื่นที่ตนเองรู้จักที่สามารถประเมินโดยจัดลำดับให้กับตนเองได้ วิธีนี้ไม่สามารถประเมินลำดับชั้นให้ตนเอง แต่ประเมินลำดับชั้นให้ผู้อื่นที่ตนเองรู้จักได้

ในสังคมไทยวิธีที่ ๑ ไม่สามารถจะทำได้ เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดสร้างดัชนีที่เป็นตัว แทนในการจัดลำดับชั้นในสังคมไทย นอกจากนี้จากผลงานวิจัยของ บุญมา นครินทร์ (๒๕๑๖ : ๑ -๘๘) พบว่าดัชนีที่เป็นตัวชี้การจัดลำดับชั้นในสังคมต่างประเทศไม่สามารถนำมาใช้ในสังคมไทยได้ ประกอบกับผู้วิจัยไม่มีกำลังเงินและเวลาที่จะนำวิธีวิจัยแบบที่ ๓ มาใช้ได้ จึงได้นำวิธีวิจัยแบบที่ ๒ คือ Subjective Method มาใช้ให้นิสิตประเมินตนเองว่าอยู่ในชั้นใดในสังคม ซึ่งวิธีนี้เน้นที่ "Self-Perception" ของนิสิตในการมองตนเองในเรื่องชั้นที่นิสิตรับรู้มา และผู้วิจัยได้พยายามใช้วิธีนี้กับกลุ่มนิสิตที่มีลักษณะ โดยทั่วไป ลักษณะในทางเศรษฐกิจ และสังคมของตนเองและครอบครัว โดยส่วนรวมไม่มีความแตกต่างกัน (รายละเอียดดูในบทที่ ๔) เพื่อเป็นการกำหนดลักษณะพื้นฐานของกลุ่มที่ศึกษาในการมอง เกณฑ์การกำหนดลำดับชั้นของสังคมมีแนวโน้มในความหมายดังกล่าวที่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งเหมาะสำหรับการสำรวจวิจัยดังกล่าวในกลุ่มเล็ก

ฉะนั้นตัวแปรอิสระ "ความสอดคล้องในสถานภาพ (ของนิสิต)" และ "ความไม่สอดคล้องในสถานภาพ (ของนิสิต)" จึงมีพื้นฐานซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มีพื้นฐานมาจากการประเมินตนเองและคิดว่าผู้อื่นประเมินตนอย่างไรจากการรับรู้ความหมายของการกำหนดลำดับชั้นของสังคมที่มีแนวโน้มไม่แตกต่างกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งตัวแปรอิสระทั้ง ๒ จึงเป็นตัวแปรควบคุมที่จะทดสอบ

เปรียบเทียบได้ว่า ทั้ง ๒ ตัวแปรอาจจะส่งเสริมความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้หรือไม่ด้วย

สำหรับตัวแปรตามได้แก่ "ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น" ตัวแปรตามหรือตัวแปรผลนี้ในตัวของมันเองก็มี เกณฑ์กำหนดความหมายในตัวของมันซึ่งเป็นองค์ประกอบทางชนชั้นในด้านความรู้สึกเช่นกัน M. Rosenberg (๑๙๖๘ : ๔ - ๘๒) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบแต่ละตัวจะให้อิทธิพลแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามสำหรับงานวิจัยนี้จึงกำหนดโครงสร้างของความหมายของตัวแปรตามผลงานวิจัยของ Landecker, Mill, Manis และ Meltzer ดังได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้วในข้อสรุปเกณฑ์การพิจารณาตามลำดับในความแตกต่างระหว่างชนชั้นข้างต้นของบทนี้ และผลงานวิจัยเกี่ยวข้อในบทนำ

สรุป

จากการนำเอาเกณฑ์ความหมายหลักของ Werner S. Landecker, Mill, Manis และ Meltzer ในคำว่า ความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้นมาพิจารณากับนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนตัวอย่าง ๒๕๐ คน ว่านิสิตผู้มีแนวความคิด "HH", "L, M vs. H" และ "LL" อันเป็นกระบวนการความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องในการประเมินฐานะของการเป็นนิสิตของตนทางชนชั้นของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างสถานภาพ อาจจะทำให้เกิดความสำนึกในความแตกต่างระหว่างลำดับชั้น และความสำนึกในความแตกต่างทางผลประโยชน์ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำนึกในความแตกต่างระหว่างชนชั้น